

Marek Karczewski*

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (Polska)

WSKRZESZENIA DZIECI W AKTACH KANONIZACYJNYCH DOROTY Z MĄTÓW W PERSPEKTYWIE TEOLOGICZNEJ

Streszczenie: Artykuł nosi tytuł: *Wskrzeszenia dzieci w aktach kanonizacyjnych Doroty z Mątów. Perspektywa teologiczna*. Schemat opracowania jest następujący. W punkcie pierwszym omówiono skomplikowane dzieje i kompozycję wydania źródłowego akt kanonizacyjnych R. Stachnika (1978). W punkcie drugim zwrócono uwagę na znaczenie akt jako źródła informacji o charakterze teologicznym. W ostatnim, trzecim punkcie poddano analizie 26 opisów przywrócenia do życia dzieci. Według komisji kościelnej zostały one uznane za cuda dokonane za wstawiennictwem Doroty. Szczególną uwagę zwrócono na znaczenie teologiczne wskrzeszeń. Cuda ożywienia dzieci uzupełniają obraz Doroty jako lokalnej świętej i symbolicznej Matki Prus. Była ona bowiem nie tylko mistyczką, ale także żoną i matką. Cuda wskrzeszeń wiążą się z działaniem Boga oraz powołaniem prorockim Doroty.

Słowa kluczowe: Dorota z Mątów, cuda średniowieczne, średniowieczny proces kanonizacyjny, ożywienia dzieci, Pomezania.

Temat cudu nie jest obcy autorom literatury hagiograficznej i teologicznej średniowiecza. O cud błagali wszyscy, którzy znaleźli się w krytycznej, granicznej sytuacji życiowej, w niebezpieczeństwie śmierci, ciężkiej chorobie itd. Doświadczenie cudu zmieniało wiele w relacji do Boga, do Kościoła i do społeczeństwa (zob. Kleine, 2007). Z drugiej strony w dość powszechnej opinii średniowieczne opisy cudów nierzadko wydają się być oderwane od realiów historycznych (Kleine, 1999, s. 125; Manikowska, Gacka, 2018, s. 657–748). Mówi się raczej o legendach, które powstały nierzadko w celu osiągnięcia konkretnych celów religijnych i społeczno-politycznych (por. Kwiatkowska, 2015, s. 16–18). Cuda¹ odgrywały główną rolę w podejmowanych procesach kanonizacyjnych i propagowaniu kultu świętych średniowiecza (zob. Krötzel, Katajala-Peltomaa, 2018).

* Adres: ks. dr hab. Marek Karczewski, prof. UWM; marek.karczewski@uwm.edu.pl; ORCID: 0000-0001-9435-3832.

¹ Wraz z rozwojem nauki Kościoła również średniowieczna koncepcja teologiczna cudu podlegała dalszej dyskusji i precyzacji (zob. Rusecki, 2006; Panasiuk, 2008, s. 53–78).

W niniejszym artykule podjęto próbę interpretacji teologicznej wydarzeń cudownych, które w aktach kanonizacyjnych Doroty z Mąków (1347–1394) zostały przedstawione jako wskreszenia dzieci. Źródło podstawowe stanowi wydanie krytyczne akt kanonizacyjnych przygotowane przez Richarda Stachnika we współpracy z Anneliese Triller i Hansem Westphal'em w roku 1978 (dalej *Akten*)². Zarówno akta kanonizacyjne Doroty jak i zawarte w nich opisy cudów stają się przedmiotem szerszych tematycznie studiów historycznych, kulturowych i teologicznych. Jednak relatywnie nieliczne są dedykowane aktom opracowania monograficzne. Warto tu wspomnieć opracowanie Jenni Kuuliala na temat choroby i uzdrowień w aktach kanonizacyjnych Doroty z Mąków (Kuuliala, 2018, s. 46–74). Słabo zbadany aspekt stanowi kwestia świadectw o przywróceniu do życia zmarłych dzieci. Temat ten bezpośrednio pojawił się jedynie w starszej literaturze naukowej (Westphal, 1955, s. 11–14). Brakuje aktualnych opracowań uwzględniających wymiar teologiczny wskreszeń dzieci. Stąd idea, by podjąć próbę interpretacji wskreszeń w perspektywie teologicznej.

Schemat poniższego artykułu jest następujący. Skomplikowane dzieje i kompozycja wydania źródłowego akt kanonizacyjnych zostały omówione w punkcie pierwszym poniższego opracowania. W punkcie drugim zwrócono uwagę na ich znaczenie jako źródła informacji o charakterze teologicznym. W ostatnim, trzecim punkcie poddano analizie zawarte w aktach świadectwa przywrócenia do życia dzieci, które według komisji kościelnej mogły być zakwalifikowane jako cuda dokonane za wstawiennictwem zmarłej Mistyczki Pomezańskiej, Doroty z Mąków. Szczególną uwagę zwrócono na znaczenie teologiczne wskreszeń dzieci w kontekście średniowiecznych starań o kanonizację Doroty z Mąków.

1. Wydanie krytyczne akt kanonizacyjnych Doroty z Mąków

Bezpośrednio po śmierci Doroty w Mąków podjęto starania o przeprowadzenie jej procesu kanonizacyjnego. Pod koniec XIV w. zasady przeprowadzania procesu nie były jeszcze doprecyzowane (Karpeta, 2017, s. 105–106). Przyjmowano, że powodem kanonizacji mogło być męczeństwo za wiarę, heroicznosc cnót, cuda i szczególne łaski (Karpeta, 2017, s. 105). Istotną rolę odgrywały tzw. zbiory cudów, które potwierdzały świętość kandydatów. W roku 1391 została wyniesiona na ołtarze św. Brygida Szwedzka (Kuuliala, 2017, s. 53). Jej proces trwał od roku 1379. Kanonizował ją papież Bonifacy IX, który otworzył pro-

² Richard Stachnik i inni (opr.), 1978, *Die Akten des Kanonisationsprozess Dorotheas von Montau von 1394 bis 1521*, Forschungen und Quellen zur Kirchen- und Kulturgeschichte Ostdeutschland 15, Wien-Köln, Böhlau. Dostępny jest przekład na język polski, którego dokonał Julian Wojtkowski, 2014, *Akta procesu kanonizacyjnego Doroty z Mąków od 1394 do 1521*, Archidiecezja Warmińska, Olsztyn.

ces kanonizacyjny Doroty z Mątwów w roku 1404. Jednak w dyskusji naukowej podkreśla się, że w kontekście lokalnym proces Doroty z Mątwów był unikalny. W latach 1250–1400 w krajach niemieckich nie było oficjalnych procesów kanonizacyjnych (Kuuliala, 2017, s. 54–55). Z różnych przyczyn proces kanonizacyjny przeciągał się (Borzyszkowski, 1977, s. 517–536). Po raz pierwszy do papieża Bonifacego IX i kolegium kardynalskiego o kanonizację Mistyczki Pomezkańskiej 9 września 1395 r. zwrócili się biskupi pomezkański Jan Mnich, warmiński Henryk Sorbom, sambijski Henryk Seefeld, członkowie kapituł tych diecezji oraz diecezji chełmińskiej, opaci cysterscy z Oliwy i Pelplina – Mikołaj i Jan, przeor kartuzów z Kartuz – Jan, wielki mistrz Konrad von Jungingen oraz spowiednicy Doroty Jan z Kwidzyna i Jan Ryman. Podstawowy materiał dowodowy zebrano w czasie odbywającego się w Kwidzynie procesu od 23 czerwca 1404 do 10 lutego 1406. Obejmował on okres od śmierci Doroty w roku 1394 do roku 1406.

Z powodu wojny polsko-krzyżackiej oraz problemów w Państwie Kościelnym pierwsza próba przeprowadzenia kanonizacji nie została doprowadzona do końca, a przesłane akta zaginęły. Kolejną próbę podjęto w latach 1485–1486 z inicjatywy biskupa pomezkańskiego Jana IV Kierstani oraz wielkiego mistrza Marcina Truchsess. Na życzenie papieża Innocentego VIII przesłano do Rzymu wówczas poświadczony notarialnie transumpt akt z przełomu XIV i XV w. Po raz ostatni w dziejach państwa zakonnego kwestię finalizacji procesu podjęto w roku 1521. Kolejne starania o oficjalną kanonizację Doroty z Mątwów podjęto dopiero w XX w. W roku 1935 biskup warmiński Maksymilian Kaller wraz z grupą wiernych warmińskich i gdańskich zwrócił się do papieża Piusa XI w tej sprawie, jednak bezskutecznie. Ostatecznie istniejący od wielu wieków kult Doroty z Mątwów został zaaprobowany przez papieża Pawła VI 9 stycznia 1976 r.

Jak wspomniano oryginalne akta procesu znajdowały się w Kwidzynie i zaginęły w czasie Reformacji. Zachował się natomiast odpis akt procesowych, pochodzący z akt oryginalnych wykonany dokładnie w roku 1486 i potwierdzony notarialnie. W odpisie zachowały się ważne dokumenty jak *Articuli et interrogatori pro testibus examinandi* oraz zeznania 257 świadków (Kujawska-Komender, 1957, s. 84–86; Borzyszkowski, 1977, s. 524). Właśnie transumpt akt stanowi główną zawartość wydania krytycznego, przygotowanych przez Richarda Stachnika i jego współpracowników. W skład edycji *Akten* z roku 1978 wchodzi:

- *Źródła i literatura*. Wykaz trzydziestu dwóch źródeł historycznych i licznej literatury fachowej (s. XI–XVI). Źródło podstawowe stanowi *Processus canonisationis beatae Dorotheae Montoviensis* Ms 1241 z Staats – und Universitätsbibliothek w Królewcu przechowywany w Statliches Archivlager Göttingen. Istotne znaczenie wskazywane przez autora posiadała również *Positio super cultu et virtutibus servae Dei Dorotheae Montoviensis* wydana w Rzymie w roku 1971.

- *Wprowadzenie*. Szerokie wprowadzenie historyczne dotyczące prowadzenia samego procesu oraz dziejów transmisji zebranych materiałów (s. XVII–XLIV).
- *Część główna*. Zawiera trzy podstawowe elementy. Są to: I. Transumpcja akt oryginalnych z roku 1486 (s. 1). II. Opis czynności procesowych w Kwidzynie od 1404 do 1406 obejmujące – A. Pierwszy okres posiedzeń 23/24.06. – 27.07.1404 (s. 5–94); B. Drugi okres posiedzeń 13.10.–6.11.1404 (s. 94–439); C. Trzeci okres posiedzeń 30.04.–7.05.1405 (s. 439–489); D. Czwarty okres 6–10.02.1406 (s. 489–492); III. Notarialne potwierdzenie autentyczności odpisu akt z lat 1404–1406 w roku 1486 (s. 493–494).
- *Dodatek*. Zawiera dodatkowe dokumenty należące do procesu kanonizacyjnego Doroty. Należą o nich: A. Dwa pisma Jana z Kwidzyna do generalnego prokuratora Zakonu Krzyżackiego w Rzymie z 1394/1395 (s. 497); B. Jedenaście próśb do Stolicy Apostolskiej w Rzymie o kanonizację Doroty z września 1395 (s. 509–531); C. Dwa pisma wielkiego mistrza i trzy pisma biskupa pomezańskiego do kardynałów i współpracowników w procesie kanonizacyjnym Doroty z 1395 i 1396 (s. 531–540); D. Krótkie wypowiedzi na temat procesu kanonizacyjnego Doroty w korespondencji między wielkim mistrzem i generalnym prokuratorem w Rzymie z czasu 1404–1411 oraz informacje nt. świadczeń finansowych jednostek kościelnych w procesie z lat 1404 i 1417 (s. 540–544); E. Fragmenty dotyczące ponownych starań o kanonizację z lat 1486 i 1521 (s. 544–550). Dodatek zamyka rejestr osób i miejscowości (s. 551–607) oraz rzeczy i słów (s. 607–629).

Publikacja R. Stachnika znacznie ułatwiła dostęp do źródeł związanych ze średniowiecznym procesem kanonizacyjnym Doroty z Mątw i stanowiła ważne wydarzenie w środowisku naukowym (Kwiatkowski, 1981, s. 456–460). W roku 2014 jej zawartość w postaci łacińskich akt oraz komentarzy w języku niemieckim została udostępniona czytelnikom polskojęzycznym w przekładzie biskupa Juliana Wojtkowskiego (zob. Zawadzki, 2015, s. 247–250).

2. Akta kanonizacyjne Doroty z Mątw jako źródło teologiczne

Fama świętości Doroty z Mątw i dynamiczny rozwój jej kultu w stolicy diecezji pomezańskiej po jej śmierci stanowiły jeden z ważnych motywów, które pozwoliły na rozpoczęcie starań o jej kanonizację. Ich dynamika i profesjonalizm w przeprowadzeniu procesu nie byłyby możliwe bez zaangażowania lokalnych biskupów, opatów, kapituł katedralnych oraz struktur administracyjnych Zakonu Krzyżackiego z wielkim mistrzem na czele³.

³ Za życia Dorota zachowywała podejście krytyczne wobec Zakonu Krzyżackiego (zob. Parcheniak, 2023, s. 118–142).

Etap wstępny procesu kanonizacyjnego przeprowadzono w Kwidzynie. System zbierania informacji był dobrze zorganizowany. W procesie przewidywano komisyjne przesłuchiwanie świadków według wskazanego przez kurie rzymską zestawu pytań. Pytania te były stosowane w początkowej fazie procesu. W praktyce z czasem składano jedynie świadectwo przed komisją. W kilku przypadkach zapisano także skrótowe informacje zebrane bardziej okazjonalnie w Kwidzynie. W pismach prezentujących cuda, na początku procesu wykorzystano także istniejące zbiory cudów jak *Quinque libri miraculum*. Przechowywane one były w katedrze pomezańskiej pod opieką pełnomocnika procesu kanonika Arnolda z Prabut (*Akten*, Wstęp, s. 19). Dodatkowe świadectwa można znaleźć w wypowiedziach ważnych osobistości. W nielicznych przypadkach występują dublety świadectw.

Niewątpliwie szczególną rolę *spiritus movens* w propagowaniu świętości Doroty odgrywali ci, którzy osobiście znali ją za życia z dziekanem kapituły pomezańskiej i jej spowiednikiem Janem z Kwidzyna na czele (zob. Dygo, 2023, s. 9). Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że tworzący się kult Doroty wiązał się z szerszym kontekstem intensywnych dążeń do wewnętrznej odnowy Kościoła (zob. Jakubek-Raczkowska, 2016, s. 177–178). Wydaje się bowiem, że przyczyn tak sprawnego przeprowadzenia pomezańskiego etapu procesu było sporo. Dorota z Mątw była postrzegana także jako pierwsza święta lokalna. Tytuł „Matka Dorota” oddawał jej znaczenie dla lokalnego społeczeństwa i Kościoła. Jej postać wpisywała się w idealistyczne pojmowanie państwa zakonnego jako dzieła Bożego, nowego społeczeństwa teokratycznego wprowadzającego królestwo Boże w kraju dotychczas pogańskim. Dorota łączyła wszystkie stany społeczne, Krzyżaków i ich poddanych. Jej grób w stolicy Pomezanii, Kwidzynie, stawał się miejscem pielgrzymkowym i głównym centrum religijnym przyciągającym zarówno koronowane głowy jak i prostych ludzi. W katedrze pomezańskiej w czasie nabożeństw wymieniano cuda, które dokonały się właśnie za przyczyną Doroty. W ten sposób ich fama rosła. Rosło także znaczenie miejsca grobu Doroty jako celu pielgrzymek i miejsca jej szczególnego kultu (zob. Kowalczyk, 2018, s. 78–81)⁴.

Świadectwa o cudach dokonanych za przyczyną Doroty miały potwierdzać istniejący i rozwijający się kult. Można je podzielić na pewne grupy. Największą stanowią opisy uzdrowień z różnego typu chorób i dolegliwości dotyczące osób dorosłych (zob. Kuuliala, 2017, s. 46–74). Wśród nich relatywnie liczne są relacje z uzdrowień dzieci. Inną grupę stanowią świadectwa dotyczące cudownej pomocy w przypadkach losowych, dotyczących nawrócenia. Wśród opisów cudów znajdują się także przypadki dotyczące szalejących koni. Odnotowano

⁴ Już w roku 1394 przy grobie Doroty ustawiono srebrny świecznik ze złoceniami, na którym paliło się nieustannie światło. Odprawiano nieustannie msze święte i oficja brewiarzowe, zob. *Scriptores Rerum Prusicarum*, 1874, t. 5, s. 432 (zob. Hochleitner, 2013, s. 328).

także przypadek ożywienia padłego konia (*Akten*, prot. 66, t. 222, s. 454–455). W kilku przypadkach przytoczono świadectwa wskrzeszenia dorosłych. Ważne miejsce zajmuje 26 opisów wskrzeszeń dzieci.

3. Wskrzeszenia dzieci w aktach kanonizacyjnych Doroty z Mątów

Do trzeciej grupy artykułów skierowanych do Rzymu w roku 1403 (*Akten*, prot. 8, pkt. 1–149, s. 18–47) za pośrednictwem Piotra z Ornety dołączono wykaz cudów, które dokonały się po śmierci Doroty (pkt. 31–149, s. 26–47). Miały one przekonać papieża i kolegium kardynałów o konieczności kanonizacji Mistyczki Pomezańskiej. Według autorów doskonałość duchowa Doroty, jej cnoty i dary Ducha Świętego znalazły swoją kontynuację w cudach, które Bóg sprawiał za jej życia i dokonuje po jej śmierci (*Akten*, prot. 8, wstęp; pkt. 20, s. 18.23). W aktach kanonizacyjnych znajduje się 37 opisów wskrzeszeń zmarłych (zob. Westphal, 1955, s. 11–14). Spośród nich aż 26 dotyczy zmarłych dzieci. W jednym protokole wspomniano o dwóch wskrzeszeniach w jednej rodzinie (*Akten*, prot. 67, t. 231, t. 232, s. 459–460).

Wykaz wskrzeszeń. Poniżej umieszczono tabelę, w której zebrano świadectwa związane z przywróceniem do życia martwych dzieci. Zestawienie podzielono na dwie główne części. W części pierwszej zebrano świadectwa dotyczące noworodków i niemowląt. W części drugiej umieszczono zestawienie pozostałych przypadków. W olbrzymiej większości dotyczą one wskrzeszeń małych dzieci, które uległy wypadkowi (zob. Delimata, 2003). W każdym przypadku podano numer sprawy według systemu zastosowanego w aktach, krótki opis wydarzenia, jego świadków i ewentualne informacje dodatkowe⁵.

Dzieci przywrócone do życia wg protokołów przesłuchań i numeru świadectw				
Noworodki i niemowlęta				
Lp.	Numer akt	Okoliczności zdarzenia	Inni świadkowie	Dane dodatkowe
1.	Prot. 13, t. 17; t. 18, s. 61–62.	Dorothea, żona Garko z Kwidzyna po ciężkim porodzie urodziła dwoje bliźniąt. Drugie nie dawało znaku życia. Po złożeniu ślubu i gorliwej modlitwie chłopczyk ożył i został ochrzczony.	Marghareta, żona Nikolasa Resenstein'a z Kwidzyna, lat 40 oraz Marghareta, żona Johanna Michlis'a z Kwidzyna, lat 40.	

⁵ Przytoczono numer protokołu, numer świadectwa (=t.) oraz strony w *Akten*. Zachowano także zapis imion i nazwisk stosowany w cytowanym źródle łacińskim. W przypadku nazw miejscowości umieszczono nazwę polską oraz warianty nazw oryginalnych.

2.	Prot. 40, t. 92, s. 234.	Elizabeth, żona Petra Domezinne z Orli [Horla] z diecezji chełmińskiej, lat 37, urodziła martwą córkę. Obecne niewiasty przez godzinę nie mogły jej ocucić. Zrozpaczone wezwały Dorotę ślubując zanieść ją do jej grobu jeżeli odzyska życie. Wróciła do życia i żyła potem jeszcze dwa lata.		
3.	Prot. 40, t. 98, s. 237–238.	Gertrudis żona Henricusa Schonensee z Kończewic z [Conczendorff; Kunzendorff] z diecezji pomezańskiej. Położyła zdrowego synka do kołyski. Około północy chciała go nakarmić, ale był martwy. Przywołała swoją teściową bojąc się reakcji męża. Razem z nią padły na kolana i złożyły ślub pielgrzymki do grobu Doroty. Chłopiec otworzył oczy i ożył. Wydarzyło się to osiem lat temu.		
4.	Prot. 41, t. 103* ⁱ , s. 247.	Elisabet ⁶ żona Martina, krawca z Lembarga [Libenbergk, Lemberg], wsi w diecezji chełmińskiej, miała wielkie trudności związane z porodem. Ósmego dnia po złożeniu ślubu „do grobu Doroty” urodziła martwe dziecko. Leżało one bezduszne od rana do południa. Podjęto zamiar pochowania je poza cmentarzem. Obecne kobiety z płaczem ślubowały pielgrzymkę do grobu Doroty. Chłopiec powrócił do życia.	Johannes Halbendrescher; Nicolaus Lotzener oraz wielu mieszkańców wsi. Petrus syn szewca oraz Petrus syn karczmarza, chrzestny dziecka.	Prot. 41, t. 103 – część określana jako podręcznik brata Christiana Coslaw’a ze Strasburga – „manuale, quod de miraculis Dorothee conscriptit” jako „rector scholarium in ecclesia Pomezaniensi”. W przypadku t. 103* i oświadczenie przyjął ksiądz kustosz.
5.	Prot. 46, t. 112, s. 332–334.	Zacna Margaretha żona Andreasa Gortlerinn’a z miasta Gdańsk diecezja włocławska, lat 32, urodziła córkę żywą i złożyła w kołysce. Dziecko nagle zmarło. Obecne kobiety ślubowały pielgrzymki do różnych miejsc, ale bezskutecznie. Wreszcie jedna z nich wezwała do modlitwy do Doroty. Matka modliła się błagając za swoją córkę. Prosiły z wielką stanowczością i zostały wysłuchane. Od sześciu lat córka żyje.	Cristina Gerke, matka chrzestna; Katharina Mundelsche oraz Elisabeth Schonenborn i wiele innych.	Przytoczono teksty modlitw.

⁶ Zachowano oryginalny, zróżnicowany zapis imion.

6.	Prot. 47, t. 122, s. 340–341.	Johannes Medezon ze Sadłuk [Zadelock, Sadluken], w parafii Postolin [Postelin], diecezja pomezkańska, lat 40. Dwumiesięczna córka imieniem Katherina została położona zdrowa do łóżka. Zaczęła wydawać głębokie jęki. Słyszając to matka jej Marghareta wzięła ją jakby konającą. Przez trzy godziny była jak martwa. Ojciec padł na kolana zwrócił się do Doroty ślubując nawiedzić jej grób. Po złożeniu ślubu dziewczynka zaczęła oddychać. Od siedmiu lat jest zdrowa.		
7.	Prot. 51, t. 160, s. 375–376.	Cristina Scheffler, żona Jacoba ze wsi Szemburk (Schonbrugk), diecezja pomezkańska, po wielodniowym, trudnym porodzie urodziła martwego chłopca. Przez pół godziny nie dawał znaku życia. Po modlitwach i obietnicy nawiedzenia grobu Doroty chłopiec zaczął krzyczeć i ożył. Wydarzyło się to sześć lat temu. Chłopiec żył dwa i pół roku.		
8.	Prot. 53, t. 177; t. 178, s. 395–396.	Elizabeth Wicker żona Petra ze wsi Szawałd [Schadewal], diecezja pomezkańska, lat 29; Petrus Wicker, mąż. Siedmiesięczna córka Margaretha została położona do łóżka miała ciężką czkawkę. Matka widząc się ma się źle zabrała ją do siebie. Córka straciła oddech. Zawołała Kethę, mieszkającą u zeznającej, szukając świecy z płomieniem. Obecni poświadczali, że dziewczynka jest martwa. Po wezwaniu pomocy Doroty i po ślubie nawiedzenia jej grobu dziewczynka powróciła do życia.	Ketha, Bunta żona Andrisa, Susanna wdowa po Tidemannie, Mattis służący i Margaretha służąca.	
9.	Prot. 67, t. 231, t. 232, s. 459–460.	Katharina żona Johannes Phoffenbergk'a z Bratiana [Bratram], diecezja pomezkańska, młynarka, lat 36 oraz mąż Johannes Phoffenbergk, młynarz, lat 40. Pięć dni trwał ciężki poród zeznającej. Kobiety asystujące wezwały pomocy Doroty ślubując, że rodzica, jeżeli urodzi boso i bez lniałej bielizny nawiedzi jej grób. W ciągu kwadransa urodziła martwego syna, o czym początkowo nie wiedziała. Dowiedziawszy się o tym, błagała obecne kobiety, by ślubowały nawiedzenie grobu Doroty z żywym dzieckiem. Dziecko ożyło i żyło jeszcze dwa i pół roku. Podobna sytuacja powtórzyła się w przypadku porodu córki, która urodziła się martwa. Po ślubie złożonym Dorocie wróciła do życia i żyje ochrzczona do chwili złożenia świadectwa.	Goberinn żona Lau-retniusa Vindeisen, Guttesurinne, Anna Reymannynne, Katherina Clein Bartuschinne, Margaretha Deutzemloschinne, Barbara Frangkinne i inne. W zeznaniu ojca wspomniano także cud uzdrowienia z ciężkiej rany nogi.	Przywołano dwa przypadki ożywienia w jednej rodzinie.

10.	Prot. 68, t. 238, s. 463.	Katherina, wdowa po Johannesie Elich mieszkająca kiedyś w Olbrachtowie [Albrechtaw; Albrechtaw], aktualnie Niebrzydowo [Hermanaw; Gross Hermanau], lat ponad 30. Syn urodzony martwy ożył dzięki ślubowi złożonemu Dorocie w roku, w którym Dorota umarła. Urodziła jeszcze dwoje dzieci w ciągu dwóch lat także martwych.	Katherina żona Petra Langerinne, żona starego kowala z Olbrachtowa Katherina Frendenerinne, Katherina Werwerske i Magdalena żona Theodorica.	
Małe dzieci				
1	Prot. 15, t. 35; t. 36; t. 37, s. 75–77.	29.09.1400 r. chłopiec imieniem Paulus wpadł do studni i pozostał w niej pół godziny. Uznany za martwego przez 4–5 godzin. Po ślubie matki Anny, że boso zaprowadzi dziecko do grobu Doroty, zostało ono przywrócone do życia. Ślub złożyły obecne przy wydarzeniu kobiety.	a) Hannis Reichenhannissen z Ośna [Montmannsdorf], lat 30 oraz b) Jan, syna Hernicusa de Susna z Ośna; c) Anna żona Johannes Reichenhannissen z Ośna, matka chłopca, lat 30; d. Henricus de Susna oraz co najmniej trzy kobiety.	30.09. 1400 r. chłopiec został przedstawiony i ofiarowany przy grobie Doroty w Kwidzynie.
2.	Prot. 16, t. 38, s. 78.	Elisabeth Schwartzepeter ze wsi Glina [Stangendorf]. Chłopiec pogrążył się we źródle i utonął. Został zaniesiony do domu matki z oznakami braku życia. Po złożeniu ślubu chłopiec stopniowo rozgrzewał się i ostatecznie wrócił do życia.		Księża komisarze widzieli je żywe.
3.	Prot. 16, t. 39, s. 78–79.	Lauretnius Krethschmer ze wsi Różnowo [Reussenaw, Rosenau], lat ponad 30. Syn Heinemann utonął w studni. Na wezwanie imienia Doroty przez jego żonę i inne kobiety, wrócił do życia i żyje do chwili złożenia świadectwa.		Księża komisarze widzieli go zdrowego.
4.	Prot. 38, t. 88, s. 229.	Nicolaus Tamme, młynarz w Pokrzywnie [Engelsbergk] z diecezji włocławskiej. Syn Johannes, w wieku półtora roku, pozostawiony przez matkę bez opieki w czasie kąpeli w balii napętnionej do połowy wodą wpadł do niej. Próbowano go reanimować. Przyniosło to skutek, gdy razem z żoną złożyli ślub nawiedzenia grobu Doroty.		
5.	Prot. 41, t. 103*d, s. 245–246.	Katherina żona Mattisa Teschner'a z Grudziądza, diecezja chełmińska. Znalazła swojego syna Michaela zaduszonego przy swoim boku w łóżku. Wszyscy uznali go za martwego. Na wezwanie Doroty i złożeniu ślubu pielgrzymki do jej grobu, chłopiec wrócił do życia.		Zeznanie w obecności wikariusza katedry pomezańskiej Johannes Schropp'a oraz dzwonnika Nikolausa.

6.	Prot. 41, t. 103*1, s. 248–249.	Willike, młynarz z młyna Krzywey w diecezji włocławskiej, w okolicy miasteczka Nowe [Nuemburgk, Neuenburg]. Jego trzy i pół letni syn Laurentius bez jego wiedzy wpadł do głębokiej strugi obok młyna. Przez godzinę wisiał na jakimś słupie pod wodą. Przyniesiono go do domu bez życia. Rodzice błagali o pomoc Doroty. Po modlitwie woda wypłynęła z ust i chłopiec wrócił do życia.	Ksiądz Niklaus kustosz, mistrz Betramus pleban, ksiądz Henricus Scholastyk, ksiądz Franciscus kantor oraz kanonicy pomezkańscy, ksiądz Nicolaus Relbentz, ksiądz Niclaus Korwer, wikariusze katedry, Mathias sługa Willike, który widział chłopca utopionego oraz liczni klienci młyna.	
7.	Prot. 41, t. 103*n, s. 249–250.	Elizabeth żona Petrusa Swenk'a ze wsi Tych położonej nieopodal Torunia w diecezji chełmińskiej. Przyprowadziła swojego trzyletniego syna imieniem Petirk. W Boże Narodzenie leżał na ławie przykryty płaszczem. Jakiś pijany usiadł na ławie i przydusił chłopca, także nie dawał oznak życia. Przygotowywano się do pogrzebu. Babcia chłopca wezwała pomocy Doroty ufając w przywrócenie życia. Po wezwaniu, chłopiec zaczął się ruszać i ożył.		Świadkowie w Kwidzynie: ksiądz Nikolaus, prepozyt u Świętego Ducha, ksiądz Nikolaus Revencz, ksiądz Nicolaus Franczkonis oraz wikariusze katedry pomezkańskiej.
8.	Prot. 46, t. 114, s. 335.	Anna żona Bartholomeusa z Grazymowa [Grasheim]. Córka Apollonia pod opieką służącej spała. Przestała oddychać. Matka prosiła Dorotę o pomoc obiecując odwiedzić jej grób i ofiarować świecę wzrostu dziewczynki. Dziewczynka wróciła do życia i żyje do chwili złożenia świadectwa.		Zawarty jest cytat z prośby matki z obietnicą nawiedzenia grobu Doroty w katedrze kwidzyńskiej.
9.	Prot. 50, t. 147, s. 366–367.	Hannis Vogeler z Rogóżna (?) [Rogem; Roggenhausen], diecezja pomezkańska. W czasie pracy jego żona Katherina rzuciła na wóz metalowe widły. Przypadkiem podszedł trzyletni syn Johannes i widły wbiły mu się w głowę koło oka, tak że padł jak martwy na ziemię nie dając znaku życia. Matka jego ze łzami wzywała pomocy Doroty i ślubowała pielgrzymkę chłopca ze srebrną ofiarą do jej grobu, jeżeli zostanie przywrócone mu życie i zdrowie. Po złożeniu ślubu chłopiec wstał i w ciągu ośmiu dni wyzdrowiał. Minęło już sześć lat.		

10.	Prot. 50, t. 153, s. 371.	Hans Krokaw z Kisielic [Frienstad], diecezja pomezańska, lat 40. Ze swoją żoną Katheriną mieli dwójkę dzieci: syna imieniem Nicolaus i córkę imieniem Dorothea. Dzieci, bez uprzednich dolegliwości padły na ziemię jak martwe. Przez półtorej godziny nie dawały znaku życia. Rodzice prosili różnych świętych, a wreszcie ślubowali nawiedzić grób Doroty ze srebrną ofiarą. Po złożeniu tego ślubu dzieci wróciły do życia. Po upływie roku zmarły.		
11.	Prot. 51, t. 158, s. 374–375.	Theodoricus Spiler z miasteczka Laski [Leskaw; Leske], diecezja pomezańska, lat 40. Pięcioletni syn imieniem Henricus po intensywnej zabawie usiadł i położył się na podłodze. Widząc to matka podniosła go, ale on nie dawał znaku życia. Ojciec padł na kolana wzywając Doroty i ślubując nawiedzić jej grób jeżeli wróci do życia. Chłopiec żyje do chwili złożenia świadectwa.		
12.	Prot. 53, t. 176, s. 394–395.	Zacna Alheidis, żona Martina Troch ze wsi Szawałd [Schadwalt; Schadwalde], lat 30. Dwuletnia córka Katherina wpadła do studni. Widział to trzyletni chłopiec i doniósł matce. Pobiegła ona tam i znalazła córkę. Jednak ta utopiła się już i była martwa. Przechodzący tam Stephan Blankenbel wyciągnął ją. Wiele kobiet modliło się o pomoc Doroty i ślubowało nawiedzić jej grób. Po złożeniu ślubu dziewczynka otworzyła oczy i wyzdrowiała. Od ośmiu lat jest zdrowa.	Stephanus, Elizabeth, siostra zeznającej, Cristina żona Volberta z tej wsi, Katharina Mullner, żona Lucasa, Alheidis, żona Stephana i inni.	
13.	Prot. 70, t. 248, s. 468.	Margaretha, żona Nicolausa Fischer ze wsi Cegielak [Tzegenlack; Ziegelack], diecezja pomezańska, lat 19. Pomogła wyciągnąć chłopca z wody. Pięć godzin później jeszcze nie żył. Po gorliwych modlitwach i ślubach kobiet chłopiec odżył i żył jeszcze pół roku.		
14.	Prot. 70, t. 249, t. 250, s. 468–469.	Słyszała wołanie pewnej Janny i jej matki i widziała martwego chłopca. Po modłach i płaczach obecnych kobiet chłopiec ożył. Wdowa Kusche widziała matkę tulącą dziecko. Sama ułożyła je na sianie. Chłopiec leżał przez całą noc. Na modlitwy ożył.	Magdalena żona Jacoba Gostis ze wsi Rakowice (Clein Crebisse, Klein Krebs), diecezja pomezańska, lat 38 oraz Elizabeth wdowa Kusche zamieszkała w Rakowicach, lat 50.	

15.	Prot. 71, t. 255, s. 482.	Wśród przywołanych świadectw jest jedno dotyczące przypadku wdowy Osannike [m] ze wsi Gochy [Goychen], diecezja włocławska, której córka wpadła przypadkiem do głębokiej wody i utonęła. Była martwa od południa do wieczora. Człowiek zwany Staske Crupike wyciągnął ją z wody. Opowiedział o tym patronowi wsi zwanemu Rudiger. Po wezwaniu Doroty, przez jej zasługi i wstawienie dziewczynka została wskrzeszona i uzdrowiona.		Oświadczono o tym cudzie wobec Jana z Kwidzyna i karczmarci z tej wsi Katheriny. Zawarte w zeznaniu Jana z Tywąż (Johannes Tiefensee).
-----	---------------------------------	--	--	--

Charakterystyka przypadków śmierci dzieci. Krótkie notatki na temat wskrzeszeń dzieci dostarczają podstawowych informacji dotyczących okoliczności zdarzenia, danych osobowych głównych świadków, wieku, miejsca zamieszkania. Wiek dzieci w grupie niemowląt nie przekracza siedmiu miesięcy. W większości przypadków mówi się o przywróconych do życia noworodkach. W drugiej grupie chodzi o małe dzieci w wieku od półtora roku do pięciu lat. Niekiedy nie podaje się ich dokładnego wieku. Matki były w wieku od dwiętnastu do czterdziestu lat. Niekiedy dodano informacje dodatkowe dotyczące wykonywanego zawodu lub osób obecnych przy zdarzeniu. Nie zawsze jest jasne, jakiego stanu byli zgłaszający cud. Wspomniano o trzech rodzinach młynarzy w Nowem (Prot. 41, t. 103*1, s. 248–249), w Pokrzywnie (Prot. 38, t. 88, s. 229) i w Bratianie (Prot. 67, t. 231, t. 232, s. 459–460). Większość świadectw dotyczy mieszkańców wsi bez podania bliższych danych. Wśród całego zbioru cudów zabranych w aktach przeważają świadectwa mieszczan (Kuuliala, 2017, s. 55). Szesnaście przypadków dzieci przywróconych do życia pochodzi z terenu diecezji pomezańskiej (Kwidzyn, Kończewice, Sadłuki, Szembruk, Szawałd, Bartian, Olbrachtowo, Ośno, Różnowo, Grazymowo, Rogóźno, Kisielice, Laski, Szawałd, Cegielak, Rakowice). Pięć cudów miało wydarzyć się na terenie diecezji chełmińskiej (Lembarg, Głina, Grudziądz, Tych, Orla) a cztery na terenie diecezji włocławskiej (Gdańsk, Pokrzywno, Nowe, Gochy).

Istotne są pewne niezmiennie cechy cudów. Zarówno w przypadku przywrócenia do życia niemowląt jak i małych dzieci mamy do czynienia z sytuacją, w której są one w opinii rodziców i świadków martwe, ale nie doszło jeszcze do pogrzebu. W większości przypadków od pojawienia się braku czynności życiowych minęło od kilku do kilkunastu godzin. W świetle aktualnej wiedzy medycznej mogło dojść tu do tzw. śmierci pozornej. We współczesnej fachowej literaturze medycznej mówi się o kilku etapach procesu umierania

(Raszeja, 2005, s. 167). Jego pierwsze fazy stanowią stan osłabienia procesów życiowych organizmu (*vita reducta*), dalsza ich dysregulacja (*vita minima*) oraz śmierć pozorna (*animatio suspensa*) czyli tzw. letarg. Jedną z cech charakterystycznych śmierci pozornej jest znaczna redukcja funkcji życiowych układów krążenia i oddechowego. W śmierci pozornej funkcje te są praktycznie niewykrywalne (Gałuszka, 2016, s. 15). W przypadku śmierci pozornej małych dzieci i niemowląt wykrycie oznak życia jest jeszcze bardziej skomplikowane. Trudno zatem jednoznacznie ocenić, czy w większości przypadków przywołanych w aktach rzeczywiście doszło do śmierci dziecka. Według ówczesnego stanu wiedzy, w opinii świadków, wspomniane przywrócenia do życia dotyczą sytuacji, gdy dzieci były już martwe (por. Kaliszuk, 2013, s. 353–359), a wróciły do życia za sprawą wstawiennictwa Doroty z Mątwów.

Elementy istotne cudu. Schemat cudu we wskrzeszeniach dzieci i w innych przypadkach jest podobny. Wydaje się, że znaczenie modelowe posiada pierwszy z serii cudów dołączonych do *Articuli in negotio canonizationis beate Dorothae vidue dati tertio* (1403, prot. 8, Rzym), opracowanych prawdopodobnie przez Jana z Kwidzyna (*Akten*, wstęp, s. 18). W pkt. 31 (*Akten*, prot. 8, s. 26–27) przedstawiono następującą sekwencję. Pewien, znany w Kwidzynie człowiek od dwunastu lat cierpiał na upływ krwi. Otrzymał wizję, w której usłyszał radę: „Ślubuj, że przyjdiesz z ofiarą do grobu błogosławionej pustelnicy Doroty i wzywaj ją, abyś przez jej wstawiennictwo został uwolniony”. Wypełniwszy ślub został uzdrowiony. Istotne znaczenie posiadały zatem trzy elementy. Etap pierwszy stanowiło wezwanie wstawiennictwa Doroty. Z wezwaniem tym wiązał się drugi, najważniejszy etap, czyli złożenie ślubu odbycia pielgrzymki do jej grobu w katedrze pomezańskiej. Etap trzeci stanowiło rzeczywiste wypełnienie ślubu poprzez pielgrzymowanie do Kwidzyna. W większości przytoczonych w aktach przypadków cudowna pomoc następowała bezpośrednio po ślubowaniu odbycia pielgrzymki. W omawianych dwudziestu sześciu świadectwach o przywróceniu dzieci do życia, o ślubie odbycia pielgrzymki mówi się aż dwadzieścia dwa razy. W pozostałych przypadkach wspomina się o gorliwych modlitwach za wstawiennictwem Mistyczki. Niekiedy zeznający mówią o szczegółach związanych ze ślubowaniem, jak np. pielgrzymka wraz ze wskrzeszonym dzieckiem i na boso (*Akten*, prot. 15, t. 35; t. 36; t. 37, s. 75–77; prot. 40, t. 92, s. 234; prot. 67, t. 231, t. 232, s. 459–460) lub ze stosowną ofiarą (*Akten*, prot. 46, t. 114, s. 335; prot. 50, t. 153, s. 371). Ślub pielgrzymki posiadał szczególne znaczenie (zob. Krötzel, 2018, s. 171). W odróżnieniu od typowych w średniowieczu pielgrzymek błagalnych, we wspomnianych przypadkach pielgrzymka do grobu Doroty po uzyskanej pomocy miała charakter potwierdzający cud i typowo dziękczynny.

Znaczenie teologiczne wskrzeszeń dzieci. W przypadku cudów dotyczących dzieci należy zwrócić uwagę na kilka kwestii. Po pierwsze, cuda te należą do

całej grupy świadectw zebranych w aktach kanonizacyjnych. Podobnie zatem jak pozostałe cuda, potwierdzają one działanie Boga za wstawiennictwem Doroty z Mátów już po jej śmierci (zob. Krötzel, 2018, s. 157–175). Należy podkreślić, że w cudach za przyczyną Doroty dostrzega się działanie samego Chrystusa (por. Artemiuk, 2024). Dorota jest narzędziem Boga, który czyni przez nią te same cudowne znaki. Podkreśla to odniesienie do cudów Jezusa dokonujących się za wstawiennictwem Doroty, wyrażone w parafrazie tekstów biblijnych (Mt 11,2–6; Łk 7,18–23; por. Iz 22,19; 35,5–7; 61,1–3): –ślepi odzyskują wzrok, chromi chodzą, trędowaci zostają oczyszczeni, zmarli zostają wskrzeszeni, chorzy uzdrowieni, słabi pokrzepieni, okaleczeni wzmocnieni (*Akten*, prot. 8, pkt. 20, 23, s. 23–24). Podobnie jak w przypadku niektórych cudów innego typu, także tu zdarza się, że wstawiennictwo Doroty jest potężniejsze niż innych świętych (zob. *Akten*, prot. 46, t. 112, s. 332–334).

Wskrzeszenie dzieci posiada również znaczenie bardziej specyficzne. W przypadku przywrócenia do życia noworodków stawką stawalo się wieczne zbawienie (zob. *Akten*, prot. 13, t. 17; t. 18, s. 61–62). Według teologii średniowiecznej śmierć dziecka nieochrzczonego pozbawiała go udziału w pełni radości wiecznej. Według ówczesnych teologów zmarłe dzieci nieochrzczone znajdowały się w *limbus pueorum*, szczególnym miejscu, które nie było niebem lub wręcz w piekle (Życińska, 2013, s. 29–33). Nie dostały one bowiem łaski chrztu świętego, który uwalnia od grzechu pierworodnego, wszczepia w Chrystusa i włącza do Kościoła. Wskrzeszenie nieochrzczonego połączone z późniejszym chrztem otwierało przed nim drogę zbawienia.

Ponadto, należy pamiętać, że w przypadku śmierci dzieci, dochodziło do sytuacji tragicznej. Z jednej strony śmiertelność dzieci w wiekach średnich była bardzo wysoka (zob. Gangl, Held, Dresly, Alt, 2015, s. 147–157). Działo się tak, z powodu niskiego poziomu wiedzy sanitarnej, trudnych warunków życia oraz panujących chorób. Z drugiej strony, w zawartych w aktach wypowiedziach matek i ojców asystujących przy śmierci swoich dzieci, można dostrzec wielki ładunek emocjonalny. Żal i poczucie bezsilności wobec śmierci najbardziej bezbronnych i kochanych istot, w wyniku cudu zmieniały się w niezwykłą radość i wdzięczność. Już w czasach biblijnych śmierć dziecka była uważana za przyczynę wielkiego bólu (por. Jr 52,10; Mt 2,16–18). Biblijne opisy wskrzeszenia dzieci można podzielić na dwie grupy. Grupę pierwszą stanowią cuda Jezusa (Mk 5,35–43; Mt 9,23–26; Łk 8,49–56) i jego uczniów (Dz 9,36–42). Do grupy drugiej należą cuda Eliasza i Elizeusza (1 Krl 17,8–24; 2 Krl 4,8–37). Wskrzeszenia dzieci za przyczyną Doroty mogą zatem nie tylko stanowić jeden z rodzajów cudów świadczących o jej posłannictwie i świętości. Dotyczą szczególnego wymiaru życia rodzinnego, jakim było zrodzenie i wychowanie potomstwa. Cuda te przywracały nadzieję matkom i ojcom pogrążonym w żałobie.

Nie można także pominąć związku cudu wskrzeszenia z wymiarem profetycznym oddziaływania Doroty. Została ona dana Ziemi Pruskiej jako przekazicielka Objawienia Bożego i umacniająca Kościół (zob. Dygo, 2023, s. 22–63). Proroctwo Doroty nie ograniczało się jedynie do przesłania zawartego w jej wizjach, ale było poświadczane przez znaki. Prorokini Dorota z Mątów podobnie jak Eliasza i Elizeusza była w stanie pomóc także w sytuacji granicznej, jaką były choroba czy śmierć dziecka. Można zatem wysnuć wniosek, że wskrzeszenia za jej wstawiennictwem potwierdzają to, kim jest ona naprawdę. Przypadki wskrzeszeń dzieci mogą wskazywać na istotny wymiar jej symbolicznego duchowego macierzyństwa, wyrażonego w tytule „Matka Dorota”. Podkreślają także wartość powołania do małżeństwa i macierzyństwa. Dorota to nie tylko mistyczka, ale najpierw żona i matka wielu dzieci, z których większość zmarła przedwcześnie. Jest prawdopodobne, że istnieje związek między wielką liczbą cudów dotyczących dzieci, kobiet w ciąży, chorób kobiecych a faktem, że Dorota jest kobietą i matką. W ten sposób Matka Dorota dla średniowiecznych mieszkańców Prus, Pomorza i innych regionów pozostawała wyjątkową wspomóżcielką.

Podsumowanie

Świadczenia o przywróceniu do życia zmarłych dzieci należą do najbardziej niezwykłych zeznań świadków, zawartych w aktach kanonizacyjnych Doroty z Mątów. W perspektywie teologicznej opisy te podkreślają wyjątkowe cechy świętości Doroty. Od początku była ona uważana za osobę, która miała udział w szczególnych doświadczeniach mistycznych (zob. Dygo, 2023, s. 9–21; Kowalczyk, 2023, s. 349–369). Zebrane opisy cudów wskazują na praktyczny wymiar jej oddziaływania po śmierci jako osoby świętej. Cuda dotyczące dzieci, w tym ich przywracanie do życia, podkreślają więc Świętej ze zwykłymi mieszkańcami Prus i innych regionów. Dorota jest postrzegana jako patronka matek i ojców troszczących się o swoje potomstwo. W momencie krytycznym znaleźli w niej skuteczną orędowniczkę przed Bogiem. W szerszym ujęciu, cuda wskrzeszeń dzieci potwierdzają ścisły związek Doroty z dziełem zbawczym Jezusa Chrystusa. Rzucają także dodatkowe światło na profetyczną posługę Mistyczki Pomezkańskiej. Jej misja prorocka, podobnie jak posłannictwo Eliaza i Elizeusza, została potwierdzona przez szczególne znaki. Należy wyrazić nadzieję, że zaprezentowane studium zainspiruje Czytelników do podejmowania refleksji nad fenomenem Doroty z Mątów i jej wpływem na społeczeństwo średniowiecznej Pomezkanii i Pomorza.

Bibliografia

I. Źródła i ich opracowania

- Stachnik Richard (wyd.), Triller Anneliese, Westphal Hans (opr.), 1978, *Die Akten des Kanonisationsprozess Dorotheas von Montau von 1394 bis 1521*, Forschungen und Quellen zur Kirchen- und Kulturgeschichte Ostdeutschland 15, Böhlau Verlag, Wien-Köln.
- Hirsch Theodor, Töpen Max, Strehle Ernst (wyd.), 1874, *Scriptores Rerum Prussicarum*, t. 5, Verlag von S. Hirzel, Leipzig.
- Wojtkowski Julian (tłum.), 2014, *Akta procesu kanonizacyjnego Doroty z Mąków od 1394 do 1521*, Archidiecezja Warmińska, Olsztyn.

II. Pozostała literatura

- Artemiuk Przemysław, 2024, *Wybrane motywy chrystologiczne w Expositio Symboli Apostolorum Jana z Kwidzyna*, Forum Teologiczne, t. 25, s. 247–259.
- Borzyszkowski Marian, 1977, *Błogosławiona Dorota z Mąków i jej droga na ołtarze*, Studia Warmińskie, t. 14, s. 517–537.
- Delimata Małgorzata, 2003, *Wypadki losowe z udziałem dzieci w świetle średniowiecznych polskich katalogów cudów świętych*, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, t. 51, z. 3–4, s. 327–335.
- Dygo Marian, 2023, *Mulier fortis. Studia nad Prologiem w Vita Dorotheae Montovienis Jana z Kwidzyna*, Wydawnictwo DiG, Warszawa.
- Gangl Natalie, Held Petra, Dresely Veit, Alt Kurt, 2015, *Kurze Kindheit-Früher Tod: Leben und Sterben von Kindern im Mittelalter und in der Frühen Neuzeit*, w: *Lebenswelten von Kindern und Frauen in der Vormoderne*, Raimar Kory, Raimund Masanz (red.), Paläowissenschaftliche Studien 4, Curach Bhan Publications, Berlin, s. 147–157.
- Gałużka Anita, 2016, *Blisko, coraz bliżej...: psychologiczne aspekty umierania i śmierci*, w: *Utrata i żaloba: teoria i praktyka*, Renata Kleszcz-Szczyrba, Anita Gałużka, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, s. 11–20.
- Hochleitner Janusz, 2013, *Pielgrzymki w życiu bł. Doroty z Mąków Wielkich*, Studia Elbląskie, t. 14, s. 327–342.
- Jakubek-Raczkowska Monika, 2018, *Die Domkapitel und Bischöfe im Ordensland Preussen: Ideologie, Religiosität und Kirchenreform anhand der bildlichen Quellen*, Ordines Militares Colloquia Torunensia Historica, t. 23, s. 167–201.
- Kaliszok Jerzy, 2013, *Żyw czy umarły? Znaki śmierci (signa mortis) w piśmiennictwie klasztorным w Polsce późnego średniowiecza*, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, t. 61, z. 2, s. 353–359.
- Karpeta Tomasz, 2017, *Wartość „dowodu z cudu” w procesie kanonizacyjnym*, Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie, nr 24, s. 101–114.
- Kleine Uta, 2007, *Wunder im Mittelalter: Christliche Weltdeutung und Glaubenspraxis*, s. 1–14, [mps. online], dostęp: 10.02.2025, < https://www.academia.edu/42913527/Wunder_im_Mittelalter_Christliche_Weltdeutung_und_Glaubenspraxis >.
- Kleine Christoph, 1999, *Die Wissenschaft und das Wunder. Überlegungen zum Umgang der Religionswissenschaft mit dem „Paranormalen“*, Zeitschrift für Religionswissenschaft, t. 7, s. 121–144.
- Kowalczyk Marta, 2023, *Blessed Dorothea of Montau – a European-format mystic in the Pomesan Cathedral*, Studia Redemptorystowskie, t. 19, s. 349–369.
- Kowalczyk Marta, 2018, *Błogosławiona Dorota z Mąków*, Flos Carmeli, Poznań.

- Krötzel Christian, 2018, *Miracula post mortem. On Function, Content and Typological Changes*, w: *Miracles in Medieval Canonization Processes. Structures, Functions, and Methodologies*, Christian Krötzel Christian, Sari Katajalla-Peltomaa (red.), Brepols, Turnhout, s. 157–175.
- Krötzel Christian, Katajalla-Peltomaa Sari (red.), 2018, *Miracles in Medieval Canonization Processes. Structures, Functions, and Methodologies*, Brepols, Turnhout.
- Kujawska-Komender Teresa, 1957, *Wstęp do badań nad pismami Doroty z Mątw*, Nasza Przyszłość, t. 5, s. 84–132.
- Kuuliala Jeni, 2017, *Disability and Religious Practices in Late Medieval Prussia: Infirmary and Miraculous in the Canonization Process of St. Dorothea of Montau (1404-1406)*, w: *Lived Religion and Long Reformation in Northern Europe c. 1300-1700*, Sari Katajalla-Peltomaa, Raisa Maria Tövö (red.), Brill, Leiden – Boston, s. 46–74.
- Kuuliala Jenni, 2020, *Saints, Infirmary, and Community in the Late Middle Ages*, Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Kwiatkowska Agnieszka, 2015, *Historia Literatury Dawnej*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań.
- Kwiatkowski Stefan, 1981, *Die Akten des Kanonisationsprozesses Dorotheas von Montau von 1394 bis 1521 von Richard Stachnik. Anneliese Triller, Hans Westphal, Köln-Wien 1978* [recenzja], *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, nr 2–4, s. 456–460.
- Manikowska Halina, Gacka Dorota, 2018, *Hagiografia a historyczność, czyli o historii w hagiografii i hagiografii w służbie historii*, w: *Przeszłość w kulturze średniowiecznej Polski. 1, cz. 3. Sposoby użycia przeszłości w kulturze religijnej i edukacji*, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, s. 657–748.
- Panasiuk Krzysztof, 2008, *Ewolucja pojęcia cudu we współczesnej teologii fundamentalnej*, *Studia Bydgoskie*, t. 2, s. 53–78.
- Parcheniak Małgorzata (s. Maria Jana od Trójcy Przenajświętszej OVE), 2023, *Relacja kwidzyńskiej relikwii bł. Doroty z Mątw Wielkich i Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego Konrada von Wallenroda*, *Studia Włocławskie*, t. 25, s. 118–142.
- Raszeja Stefan, 2005, *Refleksje na temat tanatologii – klasycznego działu medycyny sądowej*, *Annales Academiae Medicae Gedanensis*, t. 35, z. 1, s. 165–172.
- Rusek Marian, 2006, *Traktat o cudzie*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
- Westphal Hans, 1955, *Die Totenerweckungen im Kanonisationsprozess der seligen Dorothea von Montau, Dorotheenbote*, t. 8, s. 11–14.
- Zawadzki Wojciech, 2015, *Akta procesu kanonizacyjnego Doroty z Mątw od 1394 do 1521*, *Olsztyn 2014* [recenzja], *Forum Teologiczne*, t. 16, s. 247–250.
- Życińska Anna, 2013, *Rytuał chrzcielny w Polsce średniowiecznej*, *Z dziejów Regionu i Miasta*, t. 4, s. 7–34.

The Revivals of Children in the Canonisation Acts of Dorothy of Montau. A Theological Perspective

Summary: The article is titled: *The Revivals of Children in the Canonisation Acts of Dorothy of Montau. A Theological Perspective*. The first section of this paper discusses the complicated history and composition of the source edition of the canonisation acts by R. Stachnik (1978). In the second section, attention is drawn to the significance of the acts as a source of theological information. In the third, and final, section, the 26 descriptions of the children's revival are analysed. According to the church commission, these were miracles performed through Dorothy's intercession. Particular

attention is paid to the theological significance of the resurrections. The miracles of bringing children back to life complete the picture of Dorothy as a local saint and symbolic Mother of Prussia. She was not only a mystic, but also a wife and mother. The miracles of the resurrections are linked to God's work and Dorothy's prophetic vocation.

Keywords: Dorothy of Montau, medieval miracles, medieval canonisation process, children's revivals, Pomesania.